

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΑΝΩΝΥΜΟΥ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ
ΕΙΣ ΠΑΡΘΕΝΟΝ ΣΕΜΝΗΝ ΑΩΡΩΣ ΘΑΝΟΥΣΑΝ

Ο κῶδις 64 τῆς ἐν Ἀγίῳ ὄρει μονῆς Καρακάλλου περιέχει τεσσαράκοντα καὶ τέσσαρας διμιλίας καὶ λόγους ἐν τῇ καθω- αἰλημένῃ¹. Είνε δὲ γεγραμμένος τῷ 1739, ως ἔξαγεται ἐκ τοῦ ἐν σ. 214 σημειώματος τοῦ βιβλιογράφου, ἔχοντος ὡδε· Ἐπειεύθη τὸ παρὸν βιβλίον διαχειρόδες κάμοῦ τοῦ ταπειροῦ καὶ ἀμαρτωλοῦ Ἀραβία ιερομονάχου ἐν ἐπι αψιλθ² Αὐγούστου κ' εἰς τὰ Σπάραδα. Καὶ εὑχεούθε μοι διὰ τὸν Κύριον δι τοῦ ἀμα- θῆς ὑπάρχω τὸ σύνολον. Ἄλλ' οὔτε ὁ βιβλιογράφος Ἀνα- νίας εἶνε δι συντάξας τοὺς λόγους, οὔτε τοῦ Μηνιάτου ἔργα ἐν ἐπιτομῇ εἶνε οὗτοι, ως σημειοῦται χειρὶ νεωτέρᾳ ἐπὶ δελταρίου, διπερ οὗρον ἐπικεκολλημένον ἔξωθεν τοῦ κώδικος τῷ 1880, διτε συνέταξα τὸν κατάλογον τῶν χειρογράφων τῆς βιβλιοθήκης ἔκεινης.

Ἡπατήθη δὲ δι ταῦτα σημειώσας πιθαγῶς ἐκ τῆς διαιρέ- τος τοῦ οὗρους τοῦ συγγραφέως πρὸς τὸ τοῦ Μηνιάτου, οὐ δι τοῦ μιμητῆς, ίσως δὲ καὶ μαθητῆς. Είνε δὲ οἱ λόγοι ἀξιοι σπου- δῆς ως κείμενα τῆς δημώδους ρητορικῆς καὶ διὰ τὴν ποιητι- κὴν αὐτῶν ἔξαρσιν.

Ως δειγμα δ' αὐτῶν ἐκδίδεται ἐνταῦθα ὁ τελευταῖος τῶν λόγων, δι ἐπιγραφόμενος «Ἐπιτάφιος εἰς παρθένον σεμνὴν ἀώ- ρως θανοῦσαν»² καὶ γεγραμμένος ἐν σ. 409-413 τοῦ κώδικος.

¹ Ἀναλυτικὸν πίνακα τῶν περιεχομένων διμιλιῶν εὑρίσκει ὁ ἀναγνώστης ἐν τῷ ἑρῷ Καταλόγῳ τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἀγίου ὄρους Ἑλληνικῶν κωδίκων. Νέη Κανταβριγίδ. τῆς Ἀγγλίας. 1895. Τόμ. Α' σ. 134 π. Ι.

² Ἐν τῷ ἑρῷ Καταλόγῳ σ. 135 ίε ἀδειψίας ἐγράφη θυμοκουσαν ἀντί θανοῦσαν.

Θάνατος, θάνατος, καθὼς φαίνεται δχι μόνον τὸ μνημόσυνόν σου πικρὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀποτελέσματά σου πικρὰ καὶ ἡ μεταβολαῖς σου. ἡ ἀνέλπισταις θρήνων δχι μόνον, || ἀλλὰ καὶ ὁδυρμῶν, ἀλλὰ καὶ ἀνα- στεναγμῶν πρόξενος. Καὶ νὰ ὅποῦ στέκει ἐμπροσθέν μας νεκρὸν, ἀλλὰ ζωντανὸν εἰς θρῆνους τὸ παράδειγμα. Χθίς δὲν ἦτον τούτη [ἢ] παρθένος ἔνας ἄνθρος τῆς νεότητος, κατοικία τῆς φρονήσεως, κάτοπτρον τῆς αὐθορεσύνης, εἰκὼν τῶν ἀρετῶν, εύπρέπεια τῶν παρθένων, ὑπόθεσις χαρᾶς, κῆπος τῆς εὐφροσύνης, εἰς τοὺς συγγενεῖς ἐλπῖς τοῦ γίνοντος, εἰς τοὺς γονεῖς παρηγορία τοῦ γηρατείου, εἰς τοὺς φίλους σεμνολογηματα, εἰς τοὺς γείτονας καύγημα, εἰς τοὺς ξένους θαῦμα, εἰς τὰς ὑπάρχοντας εὐχὴν, εἰς τὰς παρθένους καλὸν παράδειγμα; Καὶ, διὰ γὰρ εἰπὼ μὲ δλίγα, ἀφορμὴ χαρᾶς χθίς ἦτον αὖτη ἡ παρθένος.

Σήμερον ἔφθισεν ὁ πικρὸς θάνατος, καὶ την ἔδειξεν ὑπόθεσιν θρήνων, ἀφορμὴν δάκρυών, διτι ἔκεινο τὸ εἶδος τὸ προτερινὸν στέκει σήμερον ἄφωνον, ἀμορφον, ἀναίσθητον, καὶ σιωπῶσα μὲ τὸ θλιβερὸν πρός- απον χράζει. Ὡς ὄφθαλμοι τῶν συγγενῶν καὶ φίλων, ὅποῦ πρότερον βλέποντές με ἐθαυμάζετε, εὐχαριστίαν εἰς τὸν Πλάστην ἐπέμπετε διὰ τὴν καλὴν ἀρμονίαν τῶν μελῶν ὅποῦ χαρίζει εἰς τὰ ἰδικά του κτίσματα, ἀφήσατε σήμερον τὸ θαῦμα, λάβετε εἰς τὸ στόμα θρῆνους, εἰς τοὺς ὄφθαλμοὺς δάκρυα, εἰς τὴν καρδίαν ἀναστεναγμοὺς ὥςαν ὅποῦ ἡ ἱορτὴ μου ἴγύρισεν εἰς λύπην, ἡ χαρὰ εἰς θρῆνον, ἡ εὐφροσύνη εἰς δάκρυα, ἡ ἐλπίδες εἰς ἀναστεναγμούς, ὁ θάλαμος εἰς τὸν τάφον. Δότε παρηγορίαν εἰς τὴν τεθλιμμένην μου μητέρα καὶ εἰς τὸν πολλὰ λυπημένον μου πατέρα, οἱ ὅποιοι παραπονεμένοι ὥςαν νέ μου λέγουσι σήμερον. Ὡς ἡγαπημένη μου θυγάτηρ, εἰς τὰ δὲλλα υπήκοος, εἰς γονεῖς σπλαγγνικὴ, ποῦ σήμερον ἡ ἐλπίδες ὅποῦ ἐθρέφαμεν εἰς ἐσένα; πῶς φαίνεσαι τώρα ἀδικη εἰς ἡμᾶς τοὺς γεννήτορας; Ἡμεῖς εἰς τὴν βρεφικήν σου ἡλικίαν μὲ κάθε περιποίησιν ἐπιμελήθημεν τὴν ἀπαλήν σου σάρκα διὰ νὰ δώσῃς εἰς τὸ γῆράς μας παρηγορίαν, εἰς τὸ φέλος εἰδέθανον, || καὶ σήμερον πῶς ἀναγκάζεις ἡμᾶς νέ σου δώσωμεν καὶ σ. 411

2. πικρὸν πικρά 5. ἡ προείθηκα 7. σοφροσύνης 13. πικρὸς
 καὶ τὰν 14. ἔκεινον 17. ἐθαυμάζεται ἐπέμπεται 19. λάβε-
 ται 22 (καὶ κατωτέρω πανταχοῦ). ἐλπίδαις 23. τεθλιμμένην
 24. νὰ μοῦ 27. γεννήτορας 30. γῆρας 30 (καὶ κατωτέρω παντα-
 χοῦ). νὰ σου

δάκρυα, ἐκεῖ ὅποι σεῦ ιδόσαιμεν πρότερον καὶ γάλα; Ποῦ ἡ ἐλπίδες;
τῆς ἀνατροφῆς τοῦ γηρατείου μας; ἢ ποῦ ἡ ἐλπίδες τῆς διαθηκῆς τοῦ
γένους μας; Ἡτεῖς σε ἀναθρέψαμεν διὰ νά τοι ἀσπασθοῦμεν νύμφην,
καὶ σήμερον μᾶς παρακινεῖς νά σου δώσωμεν τὸν τελευταῖον ἁσπα-
5 σμόν. Ἡμεῖς ἐπρεστοιμάζαμεν στέφανα, καὶ τώρα μᾶς βιάζεις νά σου
δώσωμεν ἑντάφια. Ὡ μεταβολή, ω πράγματα ἀλλόκοτα τοῦ θανάτου,
τοῦ γῆρας νά συντροφεύῃ εἰς τὸν τάφον τὴν νεότητα, ή νυμφικὴ
καύματα νά γίνεται τάφος. Τις νά το ὑπορέρη, ὁ τάφος τῶν γερόντων
γονέων νά δεγχεται τὰ τέκνα; τις νά μὴν κλαύσῃ;

10 Ὡ θάνατε, πῶς τόσον ἀλύπητα θερίζεις τὰς ἐλπίδας, ἀλλάζεις
τοὺς λογισμοὺς, διασκορπίζεις τὰς δόξας, φθείρεις τοὺς πολυκαιρινοὺς
καπούς, στολίζεσαι μὲ τὰ ἐδικά μας δάκρυα, πανηγυρίζεις μὲ τὰς
θλιψίες μας, καυχάσαι εἰς τὴν φθοράν μας; Ἀλλὰ δόξα τῇ ἀπείρῳ
σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ, δόξα τῇ ἀπείρῳ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κτίστου, ὅποι μὲ
15 πολλὰ καὶ διάφορα στόματα τῶν ἐδικῶν του προφητῶν ἐπροεκήρυξε
τὸ ἀστατον καὶ ὄλιγοχρόνιον τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ἐστω δοξολογία
εἰς ἔκεινον τὸν ὑπέραγαθον δεσπότην, ὅποι διὰ νά μὴν παρκενευώ-
μεθα, διά νά μὴν θρηνοῦμεν ἀλύπητα εἰς τοὺς αἴφνιδίους θανάτους
προλέγει, μὲ στόματα προφητῶν προκηρύσσει πῶς δὲν εἶνε πρᾶγμα
20 παράδοξον ὁ θάνατος, εἶνε τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως; Ἐνα κοινὸν πάρ
κολούθημα. Ἀνθρωπος ώσει χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ, ώσει ἀνθος τοῦ
ἀγροῦ οὗτως ἵξανθήσει. Εἶνε τῆς ἀνθρωπίνης ζωὴς ή ζωὴ ώσαν
μία ἀράχνη· ώσει ἀράχνη αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν ἡμῶν· εἶνε ώσαν μία
σκιά· αἱ ἡμέραι μου ώσει σκιά ἐκλίθησαν κάγω ώσει χόρτος ἵξηράν-
25 θην. Τρέχει ταχύτερον παρὰ Ἐνα πεζοδρόμον, καθὼς ὁ πολυπαθής
Ἴωθ μαρτυρεῖ, ἐλαφρότερον δρομέων τὸν βίον ὄνομάζων. Εἶνε τόσον
ὄλιγη, τόσον σύντομος ή ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, ώστε ὅποι ὁ σοφός βα-
σιλεὺς οὕτε εἰς ταῖς ἐνέργειαις τοῦ χρόνου καταδέχεται νά την ἀρι-
α. 412θμήσῃ· || ὅθεν λέγει Καιρὸς τοῦ τεκεῖν καὶ καιρὸς τοῦ ἀποθανεῖν· τόσον
30 ὄλιγον διάστημα ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἕως εἰς τὸ τέλος, ἀπὸ τὴν γέννησιν

1. ἐδώσαμεν 3. σὲ νά σὲ ἀσθοῦμεν 4. τελευταῖον 5. ἐπρε-
τοιμάζαμεν 7. συντροφεύῃ τὸν 8. νά τὸν 9. γονέων 13. καυ-
χάσαι 18. αἰφνιδίους 19. (καὶ κατωτέρῳ πανταχοῦ). ἔίναι 27. ὄλιγη
30. γέννησιν

ἴως εἰς τὸν τάφον, ὡς τε ὅποι οὗτε χρόνος δὲν μεσολαβεῖ, συγκρινόμενος πρὸς τὸν μέλλοντα αἰώνα.

Καὶ τοῦτο τῆς φιλανθρωπίας τοῦ θεοῦ καὶ εὐσπλαγχνίας μεγάλον σημείον, καὶ τοῦτο μεγάλη πάρογορία εἰς τοὺς λυπημένους, καὶ τοῦτο ἄφατο; ἀπολογία τοῦ φιλανθρώπου δεσπότου εἰς ἑκείνους ὅποι ἀμετροὶ διθηνοῦσι τὰ τέκνα, ὅχι μόνον ὅταν βιβειωθοῦν πῶς ὁ θάνατος δὲν εἶναι πράγμα νεφανές, δὲν εἶναι τέρας νέον, εἶναι κοινὸν παρακολούθηκα τῆς ἀνθρωπίνης μῆτης, καθὼς ἡ σκιὰ εἰς τὰ σώματα.

Δὲν εἶναι μερικὸν τὸ πάθος, ἀλλὰ κοινὸν ὁ φαινόμενος παράκαιρος θάνατος, δὲν εἶναι ἀφορμὴ δικρύων, ἀλλὰ γαρῆς, δὲν εἶναι αἰτίου ἡγε- 10 νακτήσεως, ἀλλὰ εὐχαριστίας. Προσέτι: ἴδωθη ὁ θάνατος διὰ ἑκα- πήγη τῆς ἀμαρτίας. Λοιπὸν διὰ τοῦτο θηγνεῖς ἀμετραὶ ἑκείνον ὅποι διευθερώθη ἀπὸ τοιαύτην τιμωρίαν; Διὰ τοῦτο ἀναστενάζεις, ὅτι ἰδγῆκεν ἀπὸ τὴν φυλακὴν ἡ κόρη, ἀπὸ τὴν ἔξορίαν, ἀπὸ τοὺς συν- εχεῖς πόνους, ἀπὸ τὰς πικρὰς ἀσθενείας, ἀπὸ ἐπιβούλας τῶν ἔχθρῶν, 15 ἀπὸ τὴν ἀπιστίαν τῶν ψευδοφίλων; "Οχι! τοῦτο δὲν εἶναι ομοιόν κρι- σεως ὄρθης· τοῦτο δὲν εἶναι ἀπόδειξις ψυχῆς χριστιανικῆς· αὐτὸ δὲν εἶναι ἔργον πατρὸς φιλοτέκνου· αὐτὸ δὲν εἶναι ἀνθρώπου ὅποι ἀγαπᾷ τὸν πλησίον ὡς ἔχετόν.

Λοιπὸν δὲν εἶναι καιρὸς δικρύων ἡ παροῦσα ἡμέρα· δὲν εἶναι ὅπό- 20 θεσις τοῦτος ὁ νεκρὸς κλαυθμοῦ καὶ πένθους, ἀλλ' ἡμέρα γαρῆς, ἡμέρα πανηγύρεως, ἡμέρα δοξολογίας, ἡμέρα εὐχαριστίας εἰς τὸν διεπότην ζωῆς καὶ θανάτου, ὅτι ἐκαταδέγη διὰ νύμφην τούτην τὴν παρθένον πρὸ τοῦ νὰ λύσῃ σκρικός νυμφίος τὴν παρθενίαν. Εὐχαρι- στίας ἀφορμὴ αὐτὴ ἡ ἡμέρα εἰς ἑκείνον τὸν πλάστην ὅποι διευθέ- 25 ρωτε τούτην τὴν νύμφην πρὸ τοῦ νὰ ἀλλάξῃ τὴν σύνεσιν αὐτῆς ἡ βασικανία τοῦ διαβόλου, πρὸ τοῦ νὰ δοκιμάσῃ τοὺς πόνους δόσους ἐδο- κίμασεν ἡ μήτηρ αὐτῆς, πρὸ τοῦ νὰ δοκιμάσῃ || τὸ πικρὸν ποτήριον σ. 413 τῆς φαρμακερᾶς θαλάσσης τούτου τοῦ κόσμου.

Διὰ αὐτὰ τὰ αἴτια καὶ ἄλλα μύρια ἃς ἀφήσωμεν τὰ δάκρυα, ἃς 30 λάβωμεν εἰς τὸ στόμα δοξολογίαν, ἃς εἰποῦμεν μὲν εὐχαριστον γνώ- μην εἰς ἑκείνον ὅποι κυνέρνῃς ἀπταίστως τὰ ἐδικά μας πράγματα καὶ ὅχι καθὼς φαντάζεται ἡ ἐδική μας ψευδής κρίσις, ἀλλὰ καθὼς δοκι-

μάζει τὸ ἀλάνθιστον κριτήριον τῆς ἐδικῆς του ἀπειρου σοφίας, εἰς αὐτὸν, λέγω, ὃς εἰποῦμεν· Εὐχαριστοῦμεν τὴν ἐδικήν σου ἀπειρον εὐσπλαγχνίαν, Χριστὲ βασιλεῦ· θοξάζομεν τὸ ἀνεξιχνίαστον πέλαγος τῆς ἐδικῆς σου αγαθότητος, καὶ, καθὼς ἡξίωσας τούτην τὴν ἐδικήν 5 σου νύμφην νὰ ἔργη ἀπὸ τὸ πονηρὸν τοῦτο ἔργαστήριον τοῦ κόσμου καθαρὰ καὶ ἀμόλυντος, ἀξιώσον καὶ ἡμᾶς τοῦ ἑλέους σου, δός χάριν καὶ [εἰς] ἡμᾶς ἐν μετανοίᾳ, ἐν ἔξομολογήσει, πίστει καὶ ἀλπίδι τῇ εἰς σὲ νὰ ἔργουμεν ἀπὸ ἐτοῦτον τὸν πλάνον κόσμον καὶ μάταιον, ἵνα δοξάζοται τὸ πανάγιόν σου ὄνομα εἰς ἀπεράντους αἰώνας αἰώνων, ἀμήν.